71

— บทที่ ๒๒ —

ที่นี้เราจะมาอธิบายเน้นซ้อนเข้าไปหา **"ฌาน"** *แบบหลับตา แบบ* **trance** กันดูอีก เมื่อสะกดจิตแล้วได้ **trance** หรือ **นั่งหลับตาบำเพ็ญ** *(ด้วยอุบายอย่างใดก็ตาม)* แล้วได้ **"ฌาน"**

ต่อจากนั้น ก็เอา**จิต** หรือ เอา **"ฌาน"** นี้ไปเล่นให้มันทำโน่นทำนี่ อันนิยมเรียกกันว่า **"อภิญญา"** เช่น ให้มันฝึกหัดก่อนั่น สร้างนี่ ด้วยพลังอำนาจจิต เกิดผล "มากทางวัตถุ" หรือ "ใหญ่ด้วยรูปธรรม" หรือ วิจิตรพิสดารมากแง่ใน "ภาพ-นิมิต" ต่าง ๆ หรือ มหัศจรรย์พิลึกประการต่าง ๆ ที่**ไม่ใช่** "วิมุติ" หรือ "ญาณ-ทัสสนะ" แห่ง**พุทธธรรม** ก็เรียกว่า **"อิทธิวิธี"** ได้ด้วย เช่น

ให้มันรับรู้ทางเสียง ทางกลิ่น ทางรูป ทางรส ทางสัมผัส อะไรต่าง ๆ ได้พิเศษละเอียดเกินกว่าคนธรรมดา ๆ จะสามารถรู้ได้ง่าย ๆ ที่เรียกว่า **"โสตทิพย์"** ก็คือ **"อิทธิวิธี"** คือ มี "วิธี" ในการทำให้เกิด "ความเก่ง" *(อิทธิ)* ซึ่งเก่ง**เกินคนปกติ** นับเป็นเรื่องน่าทึ่ง อัศจรรย์ในเรื่องเกี่ยวกับเสียง กับกลิ่น กับรส กับรูป กับสัมผัส อันสุขุมละเอียดยิ่งไปกว่า "รูปโต ๆ" หรือ "สภาพใหญ่ ๆ" *(โอฬาริกอัตตา)* เป็นดิน น้ำ ไฟ ลม ขึ้นไปอีก

ให้มันรู้คลื่นจิตของคน รับรู้นิมิต รู้ปณิหิต หรือ รู้รูป–อรูปในจิตของใคร ๆ ได้ ที่เขาก็พากันเรียกว่า **"เจโตปริยญาณ"** ซึ่งก็ยังคือ **"อิทธิวิธี"** คือ มี "วิธี" ในการทำ "ความเก่ง" อยู่อีกนั่นแหละ แต่ตอนนี้เก่งขึ้นไปถึงขั้นรู้ "อสรีระ" ชนิดที่เรียกว่า **จิต** ว่า **วิญญาณ** *(เจโต)* แม้แต่จิตจะคิด จิตจะเกิดอาการอย่างไร มีนิมิตขึ้นในใจอย่างไร ก็อาจรู้ อาจเห็น อาจจับได้ไล่ทัน เป็นเรื่องของความละเอียดสุขุมที่ยิ่งๆ ขึ้นไปอีก เพราะจิต เกิด–ดับ เร็วยิ่งกว่าเสียง กว่ารส ฯลฯ

72

หรือจะหยั่งไปรู้ตาม **ความเคยเกิด** ในรูปเก่าร่างเก่าย้อนไปอีก ได้มากมายเท่าใดๆ อย่างใดๆ ที่เรียกว่า "**บุพเพนิวาสานุสติญาณ**" ก็ยังคือ "**อิทธิวิธี**" โดยนัยเดิม แต่มันยิ่งเก่งหนักขึ้นไปอีกขั้น คือ ย้อนหลังไปปั้นเอาสิ่งที่เคยมี ผ่านมาแล้ว นำมาประกอบเป็น "รูป" ขึ้นมาดู ขึ้นมาเห็น ก็ได้ *เหมือนจริงตรงกับของเดิมจริงๆ* เอาเสียด้วย *(แต่ถ้าไม่เก่งจริง ก็จะตรงบ้างบางส่วน ไม่ตรงบ้างในบางส่วน)* ถ้าปั้นรูปขึ้นมาเห็นขึ้นมารู้ได้จริง ก็เรียกว่า มี "มโนมยอัตตา" *(รูปที่ปั้นขึ้นในจิต จนเห็น จนสัมผัส "รู้" ได้เองชัดๆ ราวกับรูปที่เห็นที่สัมผัสด้วยทวารทั้ง ๕ ข้างนอกทีเดียว)* **แต่ไม่ใช่ของเก่าของเดิมจริงดอก ! เป็นของที่ปั้นขึ้นใหม่จริงๆ อย่าไป "หลงผิด" ว่า เป็น "ของจริง" ของเก่าอันเดิมอันนั้น ให้เป็น "อัตตา" เป็น "นิจจัง" อยู่ เป็นอันขาด**

และจะรู้แม้ของผู้อื่น คนอื่น ว่า รูปเก่าร่างเก่าของใครๆ เป็นอย่างไร ใครจะเกิด ใครจะตายเป็นอย่างไร เป็นอะไรๆ ก็รู้ได้ ที่เรียกว่า "**จุตูปปาตญาณ**" ก็ยังคือ "**อิทธิวิธี**" และมันเก่งสุดยอดไปจนรู้ **ความเกิด–ความดับ** ของสิ่งที่เป็น "รูป" เป็นกายแห่งสรรพสิ่ง รู้ได้แม้แต่กายละเอียด–กายทิพย์ อันเรียกว่า "อรูปมยอัตตา" *(คือ ไม่จำเป็นต้องปั้นขึ้นเป็น "รูป" ชัดๆ ให้ "รู้" เหมือนเห็นด้วยตา ได้ยินด้วยหูจริง ก็ได้ ก็สามารถรู้ตัว รู้ตนของความเกิด–ความดับของสิ่งนั้น อันนั้นได้แล้ว)* แต่ยังไม่รู้ความสัมพันธ์ของ "นามธรรม" หรือ ไม่รู้ความสัมพันธ์ของเวทนา ไม่รู้ความสัมพันธ์ของธรรมในธรรม จนสุดยอด "อภิธรรม"

"อภิญญา" ทั้งหลายอย่างที่กล่าวมาแล้วนี้ล้วนไม่เรียกว่า "ฌาน" ไม่เป็น "ทิฏฐธัมมสุขวิหาร" เรียกว่า เอาจิตไปสร้าง เอาจิตไปก่อเป็น "อุฏฐาน" ไม่ใช่ "วุฏฐาน" จงทำความเข้าใจให้ชัดๆ

และถ้านำ "อุฏฐาน" ทั้งหลายนั้นๆ หรือ "**อภิญญา**" **ดังกล่าว**ทั้ง ๕ นั้น ไปให้เกิด "วุฏฐาน" ได้จริง **หมุนรอบเชิงซ้อน**เข้าไปอีก กล่าวคือ เพราะใช้ "**อภิญญา ๕**" เหล่านั้น ช่วยตัดกิเลส ลดตัณหา ได้แท้ ก็ยังเป็น "ผล" บ้าง เรียกว่า เป็น "ผล" ทางอ้อม คือ **ใช้ "ฌานยืม" ช่วยให้เกิด "ฌานแท้"**

ซึ่งจะเกิดจาก **"อิทธิวิธี"** **แบบโลกีย์** เช่น ไปทำเหาะเหินเดินอากาศ หายตัว แปลงกายอะไรต่างๆ ฯลฯ อันเป็น **"อิทธิปาฏิหาริย์"** แล้วจะมี "ผล" ย้อนทวนมาช่วยให้ตัดกิเลส ลดตัณหานั้น มันเป็นไปได้ยากยิ่งเหลือเกินสำหรับตน หรือสำหรับพระโยคาวจรนั้นๆ เพราะโดยสภาพแล้ว **มันเป็นภัยเป็นโทสแก่ตนโดยตรงแท้ๆ คือ มันก็มีแต่จะเพิ่มกิเลส เติมตัณหาชัดๆ** เนื่องจากว่ามันจะหลงยินดี ยึดความเก่ง ติดความสามารถนั้นๆยิ่งขึ้น และจากนั้น ก็จะมี "สรรเสริญเยินยอ" เป็นกิเลสประดังประเดเข้ามา แล้ว "ลาภ–ยศ" ก็จะตามเข้ามาทับถมทำให้งมโข่งอยู่กับ "โลกธรรม ๘" อย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้เลย

"อิทธิวิธี" ที่แปลกันมาจากภาษาบาลี แบบ "ปุคคลาธิฏฐาน" อย่างนี้ นั้น จึงพื้นเผินๆ จะเข้าใจง่ายมาก แต่ถ้าจะให้แจ้งชัด จะเรียนรู้หยั่งลึกกันถึง**ขั้น "ธรรมในธรรม"** จนถึงขนาดเป็น "อภิธรรม" หรือ **จนให้จิตตั้งขึ้นเป็นฐานสูง เป็นตำแหน่งอันยิ่ง สู่ธรรม ถึงธรรม** นั้นสิ มันแสนยากเป็นที่สุด

การ**แจ้ง "ธรรมในธรรม"** นั้น เรียกอีกเป็นภาษาอื่นๆว่า **แจ้ง "ธรรมาธิฏฐาน"** *(ธรรม+อธิ+ฐาน)* หรือ **แจ้ง "ธรรมกาย"** **แจ้ง "ธรรมภูติ"**

ผู้จะ**แจ้งธรรมเห็นธรรม** *(เท่ากับเห็นตถาคต)* **ถึงธรรม เป็นธรรม** *(เท่ากับบรรลุพุทธหรือเกิดญาณเกิดวิมุติ)* นั้น จะเข้าใจ "ปุคคลาธิฏฐาน" ดี แม้จะมี จะได้ จะเป็นใน "ปุคคลาธิฏฐาน" นั้นๆ หรือ จะไม่มี ไม่ได้ ไม่เป็นใน "ปุคคลาธิฏฐาน" นั้นๆ ก็ตาม ก็จะไม่น้อยใจ ไม่ริษยา ไม่แข่งเก่งกับผู้เก่งใดๆ ไม่ยินดียินร้าย เมื่อผู้นั้น**ได้ "ธรรมาธิฏฐาน" หรือ เห็นธรรมเป็นธรรมแน่ๆ ในจิตแล้ว จริงแท้ มีญาณแท้ๆ** *(ที่ถูกเป้าหมายของพุทธ)* **และมีวิมุติแล้วแท้ๆ** แต่จะมิใช่ว่า เพียงแค่เห็น "รูปกาย–ภาพกาย" เท่านั้น ก็หลงกันว่า เป็น "ธรรมกาย" เป็น "ธรรมภูติ" หรือ เป็น "ธรรมาธิฏฐาน" เลยดอกนะ ! ที่แท้แล้วต้องเป็นถึงขั้น **"นามกาย"** **หรือ มี "อธิปัญญา"** หยั่งรู้พร้อมใน "สภาพจิตแท้" นั้นๆ อย่างแจ้งทะลุสิ้นวิจิกิจฉาจริงๆ

74

และจะไม่ใช่ "ธรรมกาย" ง่าย ๆ ตื้น ๆ แค่ปั้นรูป ปั้นร่างอะไรต่อมิอะไรขึ้นมาดู มาเล่นกัน เป็น "ภาพนิมิต" เป็น "มโนมยอัตตา" (อัตตภาพ) กันเป็นวรรคเป็นเวร แล้วตีขลุมกันเอาว่า เป็น "ธรรมในธรรม" หรือ ถึง "พุทธธรรม" แล้วหลงผิดเป็นการเห็น "ตถาคต" เป็นอันขาด จงทำความเข้าใจดี ๆ

"การทำความเข้าใจดี ๆ" จนรู้ยิ่ง เห็นยิ่ง เป็นสัจธรรมที่จริงขึ้น ๆ ได้แท้ ๆ นั้นแหละ คือ การทำ **วิปัสสนา** จนให้เกิด "ญาณ" อันเรียกว่า **"วิปัสสนาญาณ"** หรือ เรียกว่า **"ญาณทัสสนะ"** ซึ่งเป็น **วิชชา** หรือ **อภิญญา** ลำดับต่อขึ้นมาจาก **"ฌาน"**

และจากการได้รู้ยิ่ง ได้เห็นยิ่งจริงแจ้งแล้วชั้นหนึ่ง ในสัจธรรม ต่อจากนั้นก็ต้องทำให้เป็นขึ้น ใน "จิต" (มโน) ของเรานั่นแหละ เป็นได้ ลดได้ ละได้ หรือว่างจากกิเลสได้ มีผลถึงขั้นผู้ทำ ผู้เป็นเองจะรู้ของตนว่า จิตเราเป็นได้เก่งพิเศษขึ้นกว่าก่อนจริง ๆ มันสามารถ อดได้ ทนได้ หรือ สงบรำงับต่อกิเลสยั่วนั้น ๆ ได้ แม้จะกระทบสัมผัสอยู่ ต่อปัจจัยที่ยั่วกิเลสนั้น ๆ เราก็ไม่หวั่นไหว ไม่มีกิเลสเกิด รู้อารมณ์จิตของตนได้อย่างหยั่งถึงในความเป็น ความมีนั้นๆ ได้จริง ที่สุด "วิมุติ" ก็เป็นได้จริง

ดังนี้เอง ชื่อว่า มี **วิชชา** หรือ มี **อภิญญา** ลำดับที่ ๓ ที่เรียก ๆ กันคือ **"มโนมยิทธิ"** ซึ่งหมายความง่าย ๆ ชัด ๆ ก็ว่า *ทำได้อย่างเก่งถึงจิต* หรือ *จิตของเรานั่นแหละ ทำได้ เป็นได้ อันเป็น "ความเก่ง"* (อิทธิ) *ที่ต้องนับว่า เป็นฤทธิ์เป็น "อิทธิ" กันจริง ๆ แท้ ๆ ทีเดียว* เช่น รู้ว่า ภายใน "จิต" ของเรา มันยังมีกิเลส นั้นๆ ตัณหา นั้น ๆ หรือ อุปาทาน นั้น ๆ และแล้วเราก็ทำให้กิเลส นั้น ๆ ตัณหา นั้น ๆ หรือ อุปาทาน นั้น ๆ มันลด ละ จาง คลาย ที่สุดดับสนิทหมดหายไปได้จริง เป็นการเป็นได้ เกิดได้ มีได้ ที่จิต (มโน) ของเรานี้ จริง ๆ ดังนี้ เป็น **ความเก่งของจิต อันเรานี่แหละ เป็นได้จริงได้แท้** ที่เรียกว่า **"มโนมยิทธิ"** มิใช่เพียง "รู้" เพียงเข้าใจดี แม้จะเข้าใจดียิ่งแค่ใด แต่ถ้ายังทำไม่ได้ ตนไม่เป็นจริงก็เรียกว่า *ยังไม่มี "มโนมยิทธิ"* นี้คือ **"มโนมยิทธิ" ที่หมายเอาอย่างถูกต้องตรงแนวของ "พุทธวิชชา"**

ก่อนจะอธิบายกันละเอียดๆกว่านี้ ก็ขอไล่เรียงหัวข้อ **วิชชา ทั้ง ๙ ประการ** ไว้กันเสียก่อน อันมีคือ....

๑. ฌาน ๒. ญาณทัสสนะ หรือ วิปัสสนาญาณ
๓. มโนมยิทธิ ๔. อิทธิวิธี ๕. โสตทิพย์
๖. เจโตปริยญาณ ๗. บุพเพนิวาสานุสติญาณ
๘. จุตูปปาตญาณ ๙. อาสวักขยญาณ

๑. "ฌาน" นั้น ก็ได้อธิบายมากันอย่างยาวยืดแล้ว จะสรุปลงก็ได้ว่ามี....

ฌาน ๑ เรียกโดยภาษาบาลีว่า **"ปฐมฌาน"** ก็คือ จิตที่มีความสามารถควบคุมจิตของตนเองได้จริง (วิตก) รู้เห็นพฤติกรรมภายในจิตตนเองได้แท้ๆ (วิจาร) จนมีปัญญาอ่านสภาพ อกุศลจิต หรือ กุศลจิต ออก แล้วก็ทำให้จิต ละ ล้าง จาง คลาย จาก อกุศลจิต ได้ และ มีการ ลด ละ อกุศลจิต ได้จริงๆ มีปัญญารู้เห็นเป็นจริงอยู่ (สภาพอย่างนี้เรียกว่า "วิตกวิจาร") แถม "*ปีติ*" ใจ "*สุข*" ใจ และสามารถทรงอยู่ในสภาพอย่างนั้นๆจนนับเป็นระยะเวลาได้ ก็เก่งอยู่ ก็ได้พิเศษกว่าอยู่ อย่างไม่ใช่ของธรรมดาของเราทีเดียว ดังนี้ เรียกว่า "เอกัคคตาจิต" หรือเรียกว่า เป็น "วิเวก" ขั้นที่ ๑ คือ สภาพทางกายย่อมสงบ มีความสบายแล้ว เบา ง่าย ว่าง หลุด เลิก งด ทางกายได้เด็ดขาดแท้(*กาโย ปัสสัมภติ*) แต่ทางจิตอาจจะยังมีอารมณ์ มีอาการอยู่บ้าง หว่าก็ไม่ลำบาก อยู่ได้โดยไม่ยาก ในเวลาที่ควบคุมได้จริง สบายจริงนั้น เรียกว่า "ฌาน" **ถ้ายังมีพฤติกรรมแห่งการควบคุมอยู่มาก คือ เรายังต้องควบคุม หรือ ใช้ความพยายามอยู่ไม่น้อยเลย นั่นแหละ ยังเรียกว่า "ฌาน ๑"** แถมมี "ปีติ" ก็ได้ มี "สุข" นั้นแน่นอนต้องมีอยู่ด้วย จึงอธิบายกันสั้นๆว่า จิตฌาน สภาพนี้ **มี "วิตกวิจาร" มี "ปีติ" มี "สุข" เกิดแต่วิเวกอยู่**

ฌาน ๒ เรียกโดยภาษาบาลีว่า **"ทุติยฌาน"** ก็คือ เมื่อไม่ต้องควบคุม หรือ ไม่ต้องใช้ความพยายามที่จะให้อยู่ ให้เป็น ให้ได้ในสภาพสบาย และ เป็นสภาพ

76

ที่ไร้อกุศล เช่นนั้น ขนาดนั้น ๆ ได้แล้ว กล่าวคือ มันเป็นอยู่ในสภาพนั้น ๆ ได้มั่นคงขึ้น **ความวิตกกังวล หรือ ความกลัว** ที่จะไม่เป็น จะไม่ได้ อย่างนั้น ๆ นั้น **น้อยลง** หรือ **ไม่มีความวิตกกังวล ไม่มีความกลัว**จะไม่เป็น จะไม่ได้ อย่างนั้น ๆ อยู่ในจิตอีกเลย ดังนี้เองคือ สภาพ **"ฌาน ๒"** หากผู้ใดทำได้ใหม่ๆ ก็จะดีใจ ตื่นเต้นใจแทรกซ้อนเป็นอารมณ์อยู่ ก็จริง ดังนั้น แม้ใครใดจะยังมีอารมณ์ ภาคภูมิใจ ตื่นเต้นใจ ดีใจในผลเก่ง ผลดี ผลได้นี้ ๆ ของตัว มากอยู่ แรงอยู่ ก็ตาม ก็ยังเรียกว่า **"ฌาน ๒"** จะแถม "สุข" เพราะมันมีสภาพจิตอย่างนี้ ๆ มั่นคงอยู่ *(สมาธิเชน)* จะชุ่มชื่น อิ่มเอิบ ซาบซ่าน อย่างไร ก็ตาม ก็เรียกว่า **"ฌาน ๒"** จึงอธิบายสั้นๆ กันว่า เพราะ**วิตกวิจารสงบไป ไม่มีวิตกวิจาร มีปีติและสุขเกิดแต่สมาธิอยู่** นี่แหละ **"ฌาน ๒"**

ฌาน ๓ เรียกโดยภาษาบาลีว่า **"ตติยฌาน"** ก็คือ ความตื่นเต้นใจ (**ปีติ**) สภาพหลงยึดความภาคภูมิ (**ปีติ**) ความดีใจ (**ปีติ**) ที่เป็นแรงผูกแรงช่วยให้คงมั่นคงติดในสภาพจิตที่ดีๆ อย่างนี้ๆ นั้น **มันอ่อนลงคลายลงได้ วางลงได้** เพราะ สติ สัมปชัญญะ รู้ตัวทั่วพร้อมยิ่ง ๆ ขึ้น ทราบชัดในความสุขอันวิเศษยิ่งกว่าแท้กว่า ที่เกิดในองค์ประชุม แห่งสภาพจิตอย่างนั้นๆ ยิ่ง ๆ ขึ้น *(สุขัญจ กาเยน ปฏิสังเวเทติ)* จึงยิ่งจิตวาง "ปีติ" จิตคลาย "ความดีใจ" ลงได้ยิ่ง ๆ ขึ้น **โดยมั่นใจว่า ไม่ต้องอาศัยแม้แต่แรง "ปีติ"** เป็นเครื่องช่วยผูก ช่วยยึดให้เรารับเอา "จิตสภาพว่างจากอกุศล" นี้ไว้มากเท่าใด มันก็ยิ่งจะรับ "จิตสภาพว่างจากอกุศล" นั้น ๆ เอง มากยิ่ง ๆ เท่านั้น

จิตที่วาง "ปีติ" ได้ ดังนี้แล เรียกว่า "อุเบกขา" หรือ ที่เรียกขานกันติดปากง่าย ๆ แต่จะเข้าใจสภาวะธรรมที่แท้ของมันยากยิ่งนั้นว่า "ความวางเฉย" หรือ แท้จริงชัด ๆ แล้ว คือ ความคงทนไม่หวั่นไหวต่อกิเลสอกุศล ความเฉยได้ต่อแม้จะยุ่งจะวุ่น จะปนเป จะคลุกคลีสัมผัสอยู่กับเหตุที่เคยก่อให้เกิดกิเลส–ตัณหาใด ๆ ก็เฉยได้สนิทยิ่ง ๆ ขึ้น มันจึงยิ่ง "สุข" อย่างสันติภาพยิ่ง ๆ "สุข" อย่างอุเบกขานั่นเอง สภาพนี้แล คือ **"ฌาน ๓"** ซึ่งแปลกัน อธิบายสั้นๆกันแต่เพียงว่า **มีอุเบกขา มีสติ มีสัมปชัญญะ เสวยสุขด้วย**_นามกาย_ **เพราะปีติสิ้นไป**

77

และอันที่จริงบาลีที่ว่า "*สุขัญจ กาเยน ปฏิสังเวเทติ*" นั้น แปลกันง่ายๆ แค่ว่า **เสวยสุขด้วย "นามกาย"** นั้น มันก็พอได้ แต่ "นามกาย" นี้แหละ เป็นสภาพขั้น "ธรรมในธรรม" หรือ ขั้น "ธรรมาธิฏฐาน" ที่ละเอียดซับซ้อนยิ่งนัก มันเป็นเรื่องของ "นามธรรม" เป็นขั้น "ธาตุความรู้สึก" ขั้น "กิริยาจิต" หรือ ขั้น "อารมณ์แห่งวิญญาณ" ทีเดียว มันไม่ใช่แค่รูปหยาบๆที่ว่า ใสละเอียด ภาพนิมิตที่ว่าโปร่งขาวใสบริสุทธิ์ ๆ ตื้น ๆ นั่นหรอก ! เพราะคำว่า "**กาย**" คำนี้นั้น มันไม่ใช่ร่างใช่โฉม ไม่ใช่รูปใช่ภาพ ไม่ใช่ตัวตนตามที่ "หลงผิด" เข้าใจอย่างพาซื่อเหมาเอาตื้น ๆ เขิน ๆ จนพาให้นักปฏิบัติไปหลง "ธรรมกาย" หยาบ ๆ ตื้น ๆ กันเป็นวรรคเป็นเวร พากันหลงทิศหลงทางตาม ๆ กันอย่างน่าสงสารอยู่มากมายนั้น ไม่ !

ฌาน ๔ เรียกโดยภาษาบาลีว่า **"จตุตถฌาน"** ก็คือ ผู้มีจิตอันละเอียดรู้ลึกรู้ซึ้งต่อ "มโนปวิจาร" อันเป็น สุขเวทนา หรือ ทุกขเวทนา ได้จริงๆ และดับ หรือ ระงับทุกขเวทนา จนตลอดไปถึง แม้แต่สภาพ "สุขเวทนา" ที่สุขุมประณีตยิ่งขึ้น สูงขนาด "สุข" อย่างใน "**ฌาน ๓**" ก็วาง ก็ปล่อย ก็ระงับได้จริงๆ ซึ่งสภาพธรรมแห่งการระงับ หรือ วางสุขเวทนา หรือ ดับความสุข ดังกล่าวนี้ มันไม่ใช่เป็นไปอย่างที่ปุถุชนจะพึงเดาๆ คาดคะเนเอา เพราะมันเป็นสภาพที่ยิ่ง "วางสุข" หรือ "ดับสุข" ดังกล่าวนี้ ได้จริงแล้ว มันกลับ "ยิ่งสุข" หรือ "ยิ่งกว่าสุข" *(ปรม สุข)* กันไปเสียอีก และ "จิต" ผู้ได้ "ฌาน" ระดับสูงยิ่งขึ้นนี้ ก็ยิ่ง จะแผ่รู้ กล้าแกร่งในสัมผัส เฉยต่อสัมผัส ไปได้ถ้วนได้ทั่วในองค์ของความประชุมกันอยู่ *(กายัสส)* นั้น ๆ ด้วยแรงจิตที่บริสุทธิ์ผ่องแผ้วนั้น ๆ นั่นเอง รู้ได้อย่างรู้ละเอียดเข้าใจได้ "**ถ้วนทั่วในสภาพขององค์ประชุมที่คลุมไปเท่าที่ใคร ๆ เขาพึงรู้ได้ทั้งหมดด้วยกัน**" *(นาสุส กิญฺจิ สัพพาวโต กายัสส)* มันไม่ได้หมายเอาแค่คำว่า "กาย" หยาบ ๆ ง่าย ๆ และ "ตัวตน" ตื้น ๆ ขั้น "รูปธรรม–นามธรรม" ตื้นๆเขินๆ ไม่เลย จริง ๆ

ดังนั้น **ผู้ละได้ ลดได้ จน ไม่มีทุกข์ ไม่มีสุข เพราะละสุขละทุกข์และดับโสมนัสโทมนัสก่อน ๆ ได้ มีอุเบกขาเป็นเหตุให้สติบริสุทธิ์อยู่** จึงคือ ผู้มี "**ฌาน ๔**" และความว่า "*เธอนั่งแผ่ไปทั่วกายนี้แหละ ด้วยใจอันบริสุทธิ์ผ่องแผ้ว ไม่มีเอกเทศไหนๆแห่งกายของเธอทั่วทั้งตัว ที่ใจอันบริสุทธิ์ผ่องแผ้วจะไม่ถูกต้อง*"

ซึ่งเป็นคำแปลในพระไตรปิฎก ฉบับหลวง อันแปลออกมาจากบาลีที่ว่า "*โส อิมเมว กายัง ปริสุทฺเธน เจตสา ปริโยทาเตน ผริตฺวา นิสินฺโน โหติ นาสฺส กิญฺจิ สัพพาวโต กายัสส ปริสุทฺเธน เจตสา ปริโยทาเตน อัปผุฏัง โหติ ฯ*" นั้น ก็จะต้องมีความรู้ขั้น "ธรรมในธรรม" หรือ ขั้น "ธรรมาธิฏฐาน" กันแท้ ๆ จริง ๆ สูงขึ้น ๆ

และจะยิ่งรู้ยิ่ง รู้จริงเข้าไปอีก เมื่อยิ่งได้ประพฤติปฏิบัติถูก ปฏิบัติยิ่งขึ้นไปอีก จิตก็ยิ่งจะ "แววไว" (มุทุภูเต) ก็ยิ่ง "เหมาะที่จะทำงาน" (กัมมนิเย) เพราะ "มีฐานเป็นทุนมั่นคง" (ฐิเต) แข็งกล้าองอาจพอตัวแล้วจริง (อเนญชัปปัตเต) จึงยิ่งเหมาะสมยิ่งที่จะทำให้เพิ่ม "ความรู้ยิ่ง ๆ ชั้นสูง" ต่อไปอีก

อันคือ ยิ่งนำยิ่งโน้มไป "จิต" นั้นก็ยิ่งจะเกิด "**ญาณทัสสนะ**" ยิ่ง ๆ ขึ้น นั้นคือ ยิ่งเกิด "**วิปัสสนาญาณ**" อันยิ่ง ไปเรื่อย ๆ นั่นเอง

๒. "**ญาณทัสสนะ**" หรือ "**วิปัสสนาญาณ**" **วิชชา (อภิญญา) ประการที่ ๒** จึงจะยิ่งเก่ง ยิ่งรู้แจ้งรู้ชัดในรูป ในนาม อันสลับซับซ้อนหมุนรอบเชิงซ้อนยิ่ง (คัมภีราวภาโส) รู้แจ้งชัดยิ่ง แม่นตรงยิ่ง ในธาตุ ๔ ธาตุ ๖ ในกายก็ดี ในวิญญาณก็ดี ถึงเนื้อถึงตัว ถึงความเป็นอยู่ที่สลับซับซ้อน สิ่งใดอยู่อย่างไม่แยกกัน ก็อ่านออกบอกแยกได้ หรือ แม้สิ่งใดจะพูดกันอย่างแยกกันอย่างไร ก็สามารถเข้าใจในความไม่แยกกันเด็ดขาด หรือ เข้าใจในรอบในช่วงสัมพันธ์ได้ชัดเจนแจ้งจริง หรือ แม้จะแยกกันเป็นขั้นสุด จะแยกอย่างไร ก็จะรู้แจ้งกระจ่างจริงรู้ชัดจริง

พระไตรปิฎก ฉบับหลวง แปลคำอธิบาย "**วิชชา ๒**" นี้ เป็นไทยไว้ว่า

"ภิกษุนั้น เมื่อจิตเป็นสมาธิบริสุทธิ์ผ่องแผ้ว ไม่มีกิเลส ปราศจากอุปกิเลส อ่อน ควรแก่การงาน ตั้งมั่น ไม่หวั่นไหวอย่างนี้ ย่อมโน้มน้อมจิตไปเพื่อ**ญาณทัสสนะ** เธอย่อมรู้ชัดอย่างนี้ว่า กายของเรานี้แลมีรูป ประกอบด้วยมหาภูต ๔ เกิดแต่มารดาบิดา เติบโตขึ้นด้วยข้าวสุกและขนมสด ไม่เที่ยง ต้องอบ ต้องนวดฟั้น มีอันทำลาย และกระจัดกระจายเป็นธรรมดา และวิญญาณของเรานี้ ก็อาศัยอยู่ในกายนี้ เนื่องอยู่ในกายนี้

ดูกรมหาบพิตร เปรียบเหมือนแก้วไพฑูรย์อันงาม เกิดเองอย่างบริสุทธิ์ แปดเหลี่ยม นายช่างเจียระไนดีแล้ว สุกใสแวววาว สมส่วนทุกอย่าง มีด้ายเขียวเหลือง แดง ขาว หรือนวล ร้อยอยู่ในนั้น บุรุษมีจักษุจะพึงหยิบแก้วไพฑูรย์นั้น วางไว้ในมือ แล้วพิจารณาเห็นว่า แก้วไพฑูรย์นี้งาม เกิดเองอย่างบริสุทธิ์ แปดเหลี่ยม นายช่างเจียระไนดีแล้ว สุกใสแวววาว สมส่วนทุกอย่าง มีด้าย เขียว เหลือง แดง ขาว หรือ นวล ร้อยอยู่ในแก้วไพฑูรย์นั้น ฉันใด ภิกษุ ก็ฉันนั้นแล เมื่อจิตเป็นสมาธิบริสุทธิ์ ผ่องแผ้ว ไม่มีกิเลส ปราศจากอุปกิเลส อ่อน ควรแก่การงาน ตั้งมั่น ไม่หวั่นไหวอย่างนี้ ย่อมโน้มน้อมจิตไปเพื่อ **ญาณทัสสนะ** เธอย่อมรู้ชัดอย่างนี้ว่า กายของเรานี้แล มีรูป ประกอบด้วยมหาภูต ๔ เกิดแต่มารดาบิดา เติบโตด้วยข้าวสุกและขนมสด ไม่เที่ยง ต้องอบ ต้องนวดฟั้น มีอันทำลาย และกระจัดกระจายเป็นธรรมดา และวิญญาณของเรานี้ ก็อาศัยอยู่ในกายนี้ เนื่องอยู่ในกายนี้

ดูกรมหาบพิตร นี่แหละ สามัญผล ที่เห็นประจักษ์ ทั้งดียิ่งกว่า ทั้งประณีตกว่า สามัญผล ที่เห็นประจักษ์ ข้อก่อน ๆ ฯ"

จะเห็นได้ว่า "**ญาณทัสสนะ**" นั้น ก็คือ "ความรู้แจ้งเห็นจริง" ที่จะรู้ยิ่ง ๆ เป็น "**วิปัสสนาญาณ**" ไป และควบคู่ไปในความเป็น ความมีความเจริญยิ่ง ๆ ของพระโยคาวจร ไปจนถึงที่สุดแห่งที่สุด ขั้นสุดท้ายจบบริสุทธิ์บริบูรณ์ ก็จะมี "ญาณทัสสนะ" นั้น ๆ แหละ รู้ยิ่ง ๆ ขึ้นไปจนถึงที่สุดนั้น

ถ้าเข้าใจกรรมวิธีปฏิบัติ**วิปัสสนา** ตามที่ได้อธิบายมาตลอดในหนังสือนี้ได้ ก็นั่นแหละคือ การสร้าง "**ญาณทัสสนะ**" หรือ เมื่อเกิดรู้แจ้งเห็นจริงขึ้นมาได้ด้วยวิปัสสนา ก็เรียกเต็ม ๆ ว่า "**วิปัสสนาญาณ**"

๓. "**มโนมยิทธิ**" อันอธิบายกันว่า นิรมิตรูปอันเกิดแต่ใจ คือ นิรมิตกายอื่นจากกายนี้ มีรูปเกิดแต่ใจ มีอวัยวะน้อยใหญ่ครบถ้วน มีอินทรีย์ไม่บกพร่อง ในพระไตรปิฎก ฉบับหลวง ว่าไว้อย่างนั้น พอคนไทย

อ่านปุ๊บ ก็เข้าใจกันง่าย ๆ แบบหยาบ ๆ ได้ทันที ตามประสาจากคำ จากความหมายธรรมดาที่ฝังหัวมากันส่วนใหญ่ หรือ เอากันง่ายเข้าว่า คือ จะเข้าใจว่า **มโนมยิทธิ** นั้น หมายความถึง *การบันดลบันดาลให้มีรูปมีตัว เกิดขึ้นมาด้วยพลังอันเก่งของใจ คือ บันดลบันดาลให้มีกายอื่น ตัวอื่น จากกายนี้ มีรูปมีตัวเกิดขึ้นด้วยพลังฤทธิ์เดช อันเก่งของใจ มีหูหัวแขนขาตับไตไส้พุงผมขน ฯลฯ ครบถ้วนทีเดียว มีร่างมีกาย มีเนื้อมีตัวไม่บกพร่อง* ทั่วไปก็เข้าใจได้ ง่าย ๆ อย่างนี้ มันจะเป็น "อภิธรรม" เป็นเรื่องลึกซึ้งอะไร ! มันเรื่องตื้น ๆ แท้ ๆ

เลยพาลพากันเข้าใจเป็น "การเสกสร้างบันดลบันดาล" พิลึกอัศจรรย์ แบบเป็นแท่งเป็นก้อน เป็นเนื้อเป็นตัว เป็นวัตถุเป็น "รูปธรรม" กันใหญ่ ๆ โต ๆ เอาทีเดียว อย่างนี้ก็เรียกว่า ภาษาแบบ "ปุคคลาธิฏฐาน" คือ แบบหยาบ ๆ เป็นตัว เป็นตน แค่เรื่อง รูปธรรม–วัตถุธรรม ซึ่งถ้าเสกสร้างบันดาลได้ดังกล่าวนี้จริง ก็แน่ล่ะ ! มันก็ต้องเก่งจริงอย่างมหามหัศจรรย์เลยทีเดียวล่ะ

อยู่ไหนล่ะ ? ผู้สร้างผู้บันดาลได้ และต้องเสกสร้างเป็น**สามัญผล** หรือ เป็นผลงานธรรมดาปกติด้วยนะ ! คือ ทำอยู่เป็นปกติธรรมดาของผู้เป็นได้เป็นแล้วอย่างนั้น

เพราะ "วิชชา" หรือ "อภิญญา" ที่กำลังกล่าวถึงนี้ **พระอริยเจ้า ที่มีวิชชา มี อภิญญา ถึงขั้นนี้ ๆ จริงแล้ว** ท่านจะเสกสร้างจะบันดาลให้มี ให้เป็นอย่างนี้อยู่เสมอเป็นปกติธรรมดาอยู่จริงทีเดียว พระพุทธองค์ทรงยืนยันว่า **เป็น "สามัญ-ผล" จริง ๆ** และเมื่อถึงจริง มีจริง เป็นจริง มี "ของจริง" ที่ถูกตรงนั้น มันจะรู้จริง มีจริง เป็นจริง ถูกตรงจริง จริง ๆ ด้วย

ดังนั้น ข้อสำคัญ มันจึงอยู่ที่ว่า **"ของจริง" หรือ "ความเป็นจริง" ที่ถูกจริงนั้น คือ อย่างไร ?**

ที่ถูกจริงนั้น คือ **การทำ "ในใจ" ให้เกิดให้เป็นอย่างเก่ง** จะไม่ใช่ "เกิดนอกใจ" ออกมาเป็นตัวตนแท่งก้อนนอกจิต นอกวิญญาณ เป็นอันขาด โดยบาลีก็กำกับไว้แล้วว่า "มโนมยัง" คือ หมายเอาเฉพาะในใจอันเป็นของเราเท่านั้น "มโน–มยัง" นั้น **มโน** คือ จิต คือ วิญญาณ **มยัง, มย** นั้น คือ หมายเอา ความเข้ามาหาตน, เข้ามาหาจิต

81

และที่จริงนั้น เรื่องของขั้น "ปรมัตถ์" ออกป่านนี้ มันก็เป็นเรื่อง "จิต–เจตสิก–รูป–นิพพาน" กันแน่ๆ แม้มีคำว่า "รูป" ก็เป็นเรื่องของ **รูปจิต–อรูปจิต** มิใช่ **รูปกาย** นอกตนนอกตัวเป็นสำคัญก่อนเลย

ที่สำคัญที่สุดนั้น ก็คือ **ความเป็นไปได้นั้น** มันก็เรื่องของใน "จิต" นั่นแหละ มันจะเป็นเบื้องต้น หรือ เป็นไปได้ก่อน เป็นเรื่องง่ายกว่าด้วย และจะทำได้เป็น "สามัญ" กันจริงๆ ด้วย

ที่จริง การจะทำให้ได้จนเกิด "**มโนมยิทธิ**" นี้นั้น มันก็ไม่ใช่ของเป็นได้ง่ายๆ ต้องพระอริยเจ้า ผู้มี "**ฌาน**" (แท้ๆ ของพุทธ) มี "**ญาณทัสสนะ**" กันมาเป็นพื้นฐาน เป็น "**สามัญผล**" ข้อก่อนๆ แล้ว จริงๆ แล้วจะทำได้ เมื่อทำได้แน่แท้ ท่านผู้นั้นก็ย่อมจะ**เป็นอยู่**เสมอแน่ เพราะเมื่อพยายามผลิต หรือ สร้าง หรือ กระทำอะไรได้ ผู้นั้นก็ย่อมทำ และเมื่อเป็นไปได้ เป็นของดี เป็นความประเสริฐ ความเจริญ ก็ใครเล่าจะไม่ทำความเจริญยิ่งๆ นั้นให้ยิ่งๆ อยู่ **เป็นอยู่**ต่อๆ ไปเล่า ? แม้จะได้ทีละไม่มาก กว่าจะเสกสร้างจะบันดาลได้ทีละครบสัดครบส่วน ครบองค์น้อยองค์ใหญ่ได้ จะต้องนานต้องช้าก็ตาม ก็จะทำจะสร้างอยู่เสมอเป็นปกติจริงๆ ทีเดียว จึงเรียกว่า เป็น "ปกติ" เป็น "สามัญ" ในการเสกสร้างบันดลบันดาลจริง

ข้อที่น่าสังเกตพิจารณากันก็คือ ความว่า "**นิรมิตรูปอันเกิดแต่ใจ**" นั้น บาลีมีว่า "**มโนมยัง อภินิมฺมินนาย จิตตัง**" ซึ่งในบาลีจะเห็นได้ว่า ไม่มีคำที่หมายว่า "รูป" เลยเอาด้วย ซ้ำมิหนำ ทั้งคำว่า "**มโนมย**" ทั้งคำว่า "**จิตต**" ก็ล้วนกำกับย้ำให้เป็นเรื่องของ "จิต" ของ "ใจ" ทั้งสิ้น ดังนั้น จึงต้องหมายความว่าจงทำให้เก่งกันขนาดที่จะต้องกล่าวว่า "บันดลบันดาล–นิรมิต" ก็ดี ก็ทำให้เกิดกันที่ "จิต" กันที่ "ใจ" หรือ หมายเอาใน "จิต" ใน "ใจ" นั่นแหละ ไม่ได้หมายให้ทำออกมานอก "ใจ" ดอก !

ทีนี้ ทำให้เก่งกันอย่างไรล่ะ ? ก็ทำให้เกิด "**กาย**" **ที่หมายเอาว่าไม่ใช่** "**กาย**" **อย่างตื้น**ๆ ง่ายๆ นั่นแหละ แต่ทว่า**เป็น** "**กาย**" **อย่างประณีตลึกซึ้งขึ้นไปถึงขั้น** "**นามกาย**" กันทีเดียว บ้าง ทำให้เกิด "**รูป**" **ที่หมายเอาว่า**

82

ไม่ใช่ "รูป" อย่างตื้นๆ ง่ายๆ นั่นแหละ แต่ทว่าเป็น "รูป" อย่างประณีตสุขุมขึ้นไปถึงขั้น "**รูปจิต–อรูปจิต**" กันทีเดียว บ้าง ตามที่ผู้จะทำในจิต ทำกันในใจ ของตน ให้เป็น ให้ได้ ให้มี อย่างถูกต้องเป็น**สัมมาทิฏฐิ**จริงๆนั่นเอง จึงต้องเรียกกันว่า ผู้ที่ทำได้นั้นต้อง "เก่ง" จริง

ถ้าเข้าใจดีในคำว่า "**กาย**" **ขั้นประณีต ลึกซึ้ง** กันมาแล้วว่า หมายถึง **"ความประชุม" แห่งนามธรรม อันหมายเอาตัว "ความรู้สึก-ความนึกคิด" หรือตัว "อารมณ์"** กันโน่นทีเดียว มิใช่หมายเอาเรื่อง *รูปหยาบ* หรือ *แท่งก้อน วัตถุนอกๆ* เท่านั้นดอก ก็คงจะระลึกได้ ที่เคยกล่าวถึง "**กายของจิต**" ผ่านมาแล้ว อธิบายมามากแล้ว จึงขอให้ระวัง แม้จะใช้คำว่า "ธรรมกาย" สื่อความหมายกัน ถ้าขั้นปรมัตถ์ขั้น "นามกาย" แล้ว ต้องจับสภาพตัว "อารมณ์" จึงจะเป็น **"ธรรมกาย" ขั้นพรหมขั้น "ธรรมารมณ์" หรือ ขั้นสูงขั้นละเอียดที่ถูกต้องของอริยภูมิแท้** แม้คำว่า **"รูป" ก็คือ "สิ่งที่ถูกรู้"** ก็จะต้องเป็น "สิ่งที่ถูกรู้" ขั้นนามธรรม อันหมายเอาตัว "ความรู้สึก–ความนึกคิด" หรือตัว "อารมณ์" นั้นๆ นั่นแหละ เป็น "กาย" *(ความประชุม, กลุ่มแห่งความรู้สึก)* เป็น "รูป" *(สิ่งที่ถูกรู้)* อันเป็น "อาการนาม" ขั้น อรูป–อภาพ–อโฉม กันโน่นทีเดียว มิใช่หมายเอาเรื่อง รูปหยาบ แค่ภาพ แค่โฉม หรือ แท่งก้อน วัตถุนอกๆ อีกแหละ

จะเห็นความเป็น **"สภาพหมุนรอบเชิงซ้อน"** ได้ชัดว่า แม้คำกล่าวคำพูดในที่นี้ขณะนี้แท้ๆ ก็ยังพูดคำซ้ำย้อนกันอยู่ แต่จะชี้ชัด หรือ หมายจำเพาะเอา "สภาพ" จริงเท่านั้น ที่ต่างกัน อ่านละเอียดๆ คิดสุขุมๆ ให้ดีๆเถิด

ดังนั้น "**มโนมยิทธิ**" ที่กล่าวถึงนี้จึงคือ การสร้าง "สภาพจิต" ของตนให้มันละ มันลดจากกิเลส ให้ได้ ตามที่รู้จริง รู้ชัดแจ้ง นำมาก่อน นั่นเอง *(คือเกิด "ญาณทัสสนะ" มาก่อนแล้ว)* ให้เป็น ให้มี ให้เกิดตรงตาม ได้จริงๆ ขึ้นที่จิตของตน ไม่ว่าจะเป็น **"อภิปโมทยัง จิตตัง"** อันคือ จิตที่ปราโมทย์ร่าเริงเบิกบานยิ่งอยู่เสมอๆ หรือจะเป็น **"สมาทหัง จิตตัง"** อันคือ จิตที่แกล้วกล้า แข็งแรง มั่นคง อาจหาญ ก็ดี

83

"**วิโมจยัง จิตตัง**" อันคือ จิตที่เปลื้องที่ปล่อยอยู่ ๆ ก็ดี หรือแม้จะเป็น "**วิราคะ**" ต่าง ๆ "**วิมุติ–นิโรธ**" กันเป็นที่สุดก็ดี ก็จะต้องทำให้เกิดจริง เป็นจริง ให้สำเร็จซึ่งก็ด้วยความสามารถของ "จิต" ของเรานี้แล แต่หมายเอาความว่า "ธาตุรู้" เป็นสำคัญ ไม่ใช่ "ธาตุรูป" หรือ "รูปธาตุ" เป็นสำคัญ

ดังนั้น ลองมาดูตามคำแปลทั้งหมดของความอธิบายความหมาย ของ "**มโนมยิทธิ**" จากพระไตรปิฎก ฉบับหลวงกันซิ แล้วค่อยชี้เน้นดูกันอีกที ("มโนมยิทธิ" =มโน+มย+อิทธิ **มโน**=*ใจ, จิต* **มย**=*อันหมายเอาเรา* **อิทธิ**=*เก่ง, เจริญ, สำเร็จ รวมความแล้ว ก็คือ ความเก่งความเจริญในเรื่องของจิตของใจจริง ๆ แต่หมายเอาในเรานี่เอง ไม่ต้องไปยุ่งจิตของคนอื่น)*

"ภิกษุนั้น เมื่อจิตเป็นสมาธิบริสุทธิ์ผ่องแผ้ว ไม่มีกิเลส ปราศจากอุปกิเลส อ่อน ควรแก่การงาน ตั้งมั่น ไม่หวั่นไหวอย่างนี้ ย่อมโน้มน้อมจิตไปเพื่อนิรมิตรูปอันเกิดแต่ใจ คือ นิรมิตกายอื่นจากกายนี้ มีรูปเกิดแต่ใจ มีอวัยวะน้อยใหญ่ครบถ้วน มีอินทรีย์ไม่บกพร่อง

ดูกรมหาบพิตร เปรียบเหมือนบุรุษจะพึงชักไส้ออกจากหญ้าปล้อง เขาจะพึงคิดเห็นอย่างนี้ว่า นี้หญ้าปล้อง นี้ไส้ หญ้าปล้องอย่างหนึ่ง ไส้อย่างหนึ่ง ก็แต่ไส้ชักออกจากหญ้าปล้องนั่นเอง อีกนัยหนึ่ง เปรียบเหมือนบุรุษจะพึงชักดาบออกจากฝัก เขาจะพึงคิดเห็นอย่างนี้ว่า นี้ดาบ นี้ฝัก ดาบอย่างหนึ่ง ฝักอย่างหนึ่ง ก็แต่ดาบชักออกจากฝักนั่นเอง อีกนัยหนึ่ง เปรียบเหมือนบุรุษจะพึงชักงูออกจากคราบ เขาพึงจะคิดเห็นอย่างนี้ว่า นี้งู นี้คราบ งูอย่างหนึ่ง คราบอย่างหนึ่ง ก็แต่งูชักออกจากคราบนั่นเอง

ฉันใด ภิกษุก็ฉันนั้นแล เมื่อจิตเป็นสมาธิบริสุทธิ์ผ่องแผ้ว ไม่มีกิเลส ปราศจากอุปกิเลส อ่อน ควรแก่การงาน ตั้งมั่น ไม่หวั่นไหวอย่างนี้ เธอย่อมโน้มน้อมจิตไปเพื่อนิรมิตรูปอันเกิดแต่ใจ คือ นิรมิตกายอื่นจากกายนี้ มีรูปเกิดแต่ใจ มีอวัยวะน้อยใหญ่ครบถ้วน มีอินทรีย์ไม่บกพร่อง

84

ดูกรมหาบพิตร นี้แหละ **สามัญผล** ที่เห็นประจักษ์ ทั้งดียิ่งกว่า ทั้งประณีตกว่า **สามัญผล** ที่ประจักษ์ข้อก่อนๆ ๆ”

เรามาดูกันเริ่มต้นจาก “*ย่อมโน้มน้อมจิตไปเพื่อ* **นิรมิตรูปอันเกิดแต่ใจ**” นั้น จะหมายเอากันอย่างไร ? แค่ไหน ?

ความว่า “ย่อมโน้มน้อมจิตไป...” ก็คงไม่มีปัญหาอะไร ก็คือ พยายามจะกระทำการให้มุ่งไปสู่ทิศทางที่หมายนั้น โดยการ “ทำจิต” นั่นแหละ ให้เป็นไป ซึ่งจะสำคัญหน่อยก็ตรงที่ ต้องทำกัน *อย่างยิ่ง อย่างสูง อย่างเฉพาะเป็นพิเศษ* ทีเดียว ในภาษาบาลีที่กำกับระบุมานั้น ท่านใช้คำว่า “**อภิ**” คือ หมายถึงขั้น “**อย่างยิ่ง อย่างสูง อย่างเฉพาะเป็นพิเศษ**” ทั้งนั้น อย่างเช่น ความว่า “โน้มน้อม” ก็ใช้คำว่า **อภิ***นินฺนาเมติ* และเช่น ความว่า “ไป” ในที่นี้นั้น ที่จริงความหมายยาวๆ หน่อย ก็คือ “ย่อมนำออกไป” ก็ยังใช้คำว่า **อภิ***นีหรติ* ทั้งๆ ที่คำบาลีที่ว่า “**นินฺนาเมติ**” ก็หมายความว่า “โน้มน้อม” อยู่แล้ว หรือ คำว่า “**นีหรติ**” ก็หมายความว่า “ย่อมนำออกไป” อยู่แล้ว และแม้คำว่า “**นิรมิต**” ที่กำลังใช้กันอยู่นี้ ในพระบาลีก็ใช้ว่า “**อภิ***นิมฺมินนาย*” หรือ “**อภิ***นิมฺมินาติ*” ทั้งๆ ที่ “**นิมฺมินาติ**” มันก็แปลว่า “สร้าง” แปลว่า “ทำ” อยู่แล้ว

ก็จงแน่ใจเถิดว่า ในขณะนี้นั้น ไม่ว่าจะ “ทำเกิด” หรือ “ทำดับ” มันก็ขั้น “**อภิ**ธรรม” จริงๆ ไม่ใช่ขั้นธรรมะพื้นๆ ดื้นๆ ด้านๆ เลย

ความว่า “**นิรมิตรูปอันเกิดแต่ใจ**” นี้ นั้น พระบาลีก็มีว่า *มโนมยํ อภินิมฺ-มินาย* มันหมายความเข้าใจได้ง่ายๆ ก็คือ **ทำกันสร้างกัน อันมีแต่เรื่องของ “ใจ” เท่านั้นแหละ จนเกิดได้เป็นได้** ซึ่งจะใช้คำว่า **บันดลบันดาลกัน** *(ที่คนไทยส่วนมากเข้าใจเอาตามคำว่า “นิรมิต”)* ก็ได้ แต่ต้องหมายเอา “**เราเองทำ เราเองได้ เราเองเป็น**” มันไม่ใช่เรื่องลึกลับอะไร มันเป็นเรื่องความจริงที่มีเหตุปัจจัย มีเหตุมีผล คือ **ถึงยังไงก็มีเรานี่แหละ “ทำจิตของเราเอง” จนเกิดได้–ดับได้จริงๆ อยู่ในใจเรานี้เอง** นี้คือความหมายชัดๆ เมื่อทำสิ่งที่เป็นขั้นยากๆ ได้ ก็เป็นเรื่องขั้นเก่ง

85

ขั้นพิเศษ ก็ยกย่องชูเชิดชมเชย "การทำ" นั้นด้วยภาษาจริงๆกันบ้าง **ก็สร้างก็ทำกันขึ้น "อภิ"** นั่นแหละ *(อภินิมฺมินนาย)* และ**สำเร็จกันที่ใจเรื่องของใจ***(มโนมยัง)*

ต่อมาที่ว่า **"นิรมิตกายอื่นจากกายนี้ มีรูปเกิดแต่ใจ มีอวัยวะน้อยใหญ่ครบถ้วน มีอินทรีย์ไม่บกพร่อง"** นั้น ก็ชัดเจนดี ถ้าเข้าใจกันในขั้น "อภิธรรม" จริงๆ ได้

คือ ทำความประชุม หรือ การประกอบอื่นขึ้นมา เป็นอันใหม่ที่ต่างจากเก่า *(จากความว่า.... "นิรมิต*กาย*อื่น")* แต่ก็ทำขึ้นมาจากความประชุมเดิมองค์ประกอบเก่านั้นแหละ อยู่ที่เก่า ไม่นอกไปจากความประชุมเก่า องค์ประกอบเดิมนั้นด้วย *(จากความว่า... "จาก*กายนี้*")* จนมีขึ้นมาชัดเจนเป็น "สิ่งที่ถูกรู้" ได้ว่า เกิดแล้ว เป็นแล้วจริง รู้แจ้งชัดว่า สิ่งนี้คือสิ่งนี้ สิ่งนั้นคือสิ่งนั้น *(จากความว่า... "มี* รูป*เกิด")* และทั้งสิ้นทั้งนั้น ก็คงเป็นอยู่ เกิดอยู่แต่ในเรื่องของ "ใจ" *(จากความว่า... "เกิดแต่* ใจ*")* มีส่วนน้อยส่วนใหญ่ต่างๆ ที่พึงมี เป็นเหตุเป็นปัจจัยของสภาพความประชุม นั้นๆ ครบถ้วน *(จากความว่า .... "มีอวัยวะน้อยใหญ่ครบถ้วน")* มีอำนาจมีความเป็นใหญ่จริงๆ แท้ๆ ไม่ใช่ความตกต่ำ ไม่บกพร่องไม่เสื่อมเลวลงไปเป็นแน่ *(จากความว่า .... "มีอินทรีย์ไม่บกพร่อง")*

ทั้งนี้ทั้งนั้น ล้วนเป็นเรื่องของ "นามธรรม" จริงๆ เป็นเรื่องของ **ความรู้สึก–อารมณ์** อันเป็นคุณลักษณะของ "จิต" ของ "วิญญาณ" ของ "มโน" แท้ๆ ตรงๆ ไม่ใช่เรื่องของ*รูปภาพ ร่างโฉม* หรือ *ความเป็นสีเป็นแสง* ใดๆ เป็นอันขาด

ยิ่งอ่านทวนดูพระพุทธพจน์ที่ทรงเปรียบเทียบต่อไปดูให้ดีๆ เถิด ยิ่งจะเข้าใจชัด และในนั้นก็มีความสุขุมประณีตเป็นเชิงชั้น บอกแง่เงื่อนไว้ด้วย อย่างลึกซึ้ง เช่น เปรียบเป็น "หญ้าปล้อง–กับไส้หญ้า" ไว้ก่อนนั้น ก็เพื่อให้เกิดความเห็นลักษณะอันมีองค์ประกอบจะให้ความหมายต่างๆ ก็อย่างหนึ่ง แล้วต่อไปก็เปรียบเป็น "ดาบ–กับฝักดาบ" นั้น ก็เพื่อให้เกิดความเห็นลักษณะ อันมีเงื่อนแง่กระจ่าง มากน้อยไปอีกเชิงหนึ่ง และแล้วจึงเปรียบเป็น "งู–กับคราบงู" ซึ่งก็ยิ่งเห็นได้แนบเนียนลึกซึ้งเพิ่มขึ้นไปอีกยิ่งๆ ขึ้น ดังนี้ เป็นต้น

86

คือ คำอธิบายเปรียบเทียบเมื่ออ่านดูตลอดแล้วก็จะเข้าใจได้ดีว่า เป็นเรื่องเดียวนั่นเอง แต่เนื่องกันเกี่ยวกัน มันไม่ได้กลายไปเป็นเรื่องอื่นของอื่นที่ไหนเลย มันชี้ให้รู้รวมกันได้ แยกกันด้วยก็รู้ได้ชัด และมันก็ตาย ก็เป็น เห็นได้รู้ได้สำคัญน้อยสำคัญมากกว่ากัน ก็รู้เห็นเป็นได้จริงๆ เช่น "หญ้าปล้อง กับ ไส้หญ้า" นั้น มันก็อยู่ด้วยกันเกี่ยวเกาะกันอยู่ นั่นเอง แต่ก็เห็นได้รู้ได้ว่า มันแยกกันอยู่ค่อนข้างชัด แต่ก็สอดร้อยกันอยู่ ยิ่งกว่า "ดาบ กับ ฝักดาบ" ซึ่งแยกกันคนละส่วน คนละชิ้นออกชัดๆกว่า ดังนี้ ส่วน "งู กับ คราบงู" นั้น ยิ่งกลับแนบแน่นกันเข้าไปอีกว่า มันเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันแท้ ยิ่งกว่าหญ้า ยิ่งกว่าดาบ แต่ก็ถอดออกมา ชักออกมาแล้ว จะเห็นได้ว่า ส่วนหนึ่งเป็นของไร้ค่า เป็นความตาย ความดับ ที่ต้องทิ้งไปทีเดียว*(คราบ)* ส่วนที่เหลือเป็น "งู" ใหม่นั้น เป็นความเกิด แต่ก็ใน "งู" เก่าอยู่นั่นเอง ดังนี้

"จิต" กับ "กิเลสตัณหาอุปาทาน" นั้น ก็เช่นกัน มันอยู่ในจิต เหมือนเป็นสิ่งเดียวกันกับจิต แต่มันก็อาจรู้ชัดเห็นชัดได้ว่า ไม่ใช่ และอาจจะชักออก ถอดทิ้งได้แท้จริงๆ และยิ่งผู้ได้ชักสำเร็จ ถอดสำเร็จ ก็ยิ่งจะมีค่า ยิ่งจะเป็นส่วนสำคัญชัดยิ่งๆ ขึ้น จริงๆ

เงื่อนแง่ที่สุขุมประณีตกว่าเกินกล่าวนี้ มีอีก ผู้ฝึกฝนศึกษาจะพึงหยั่งรู้ด้วย **ญาณทัสสนะ** ด้วยปฏิภาณอีก ยิ่งกว่ายิ่งนัก เมื่อมีภูมิถึงภูมิ

ทำความเข้าใจให้ได้ และแล้ว ทำจริงประพฤติจริงให้ได้เกิด แล้ว**จะเข้าใจ "มโนมยิทธิ" ที่ถูกตรงของพุทธศาสนา** โดยไม่ไป**หลงผิด**อยู่แต่ว่า เป็นความเก่งแบบเล่นพลังจิตบันดาลวัตถุ เอาพลังงานจิตไปเนรมิตให้ฝนตกฟ้าร้อง ฯลฯ หรือ เข้าใจ "**มโนมยิทธิ**" พิลึกๆ ไปในแบบ "อิทธิปาฏิหาริย์" และ "อาเทสนาปาฏิหาริย์" ที่ไม่เข้าเรื่อง ไม่เข้าแนวเป็น "สัมมาทิฏฐิ" ของพุทธ

และที่สุด แม้จะจับเรื่องจับราวถูกแล้ว ก็ยังจะ**หลงผิด**อยู่กับสภาพ "รูป" กับสภาพ "นาม" จนยึดมั่นถือมั่น กระทั่งไม่เจริญในธรรม จนเลยกลายเป็นหลงผิดเอาหนักขึ้นมากขึ้นเสื่อมในธรรม เพราะ**หลงผิดเลยเถิดไป** เพราะ**วาง**

87

"ปุคคลาธิฏฐาน" ไม่ได้ หยั่ง "ธรรมในธรรม" จนถูกต้องถึง ธรรมาธิฏฐาน" ไม่เป็น ก็ต้องศึกษากันดีๆ เถิด

เราต้องมีทั้ง "รู้" หรือ "เข้าใจ" เป็น**สัมมา** และแล้วก็จะต้อง**ทำได้**ด้วย หากทำยังไม่ได้ ก็จะต้อง**หา "วิธี" ทำ** เพื่อให้สัมฤทธิ์ผลให้ได้ **"วิธี" ใดถูกตรง มีผลมาก มีอานิสงส์มาก "วิธี" นั้น ก็เรียกว่า เป็น "อิทธิวิธี"**

และ **"อิทธิวิธี"** ของพุทธศาสนา นั้น ก็จะไม่ใช่เรื่องพิลึกกึกกือ เล่นเลอะเทอะเป็น ไสยศาสตร์ หรือ เป็นเรื่องเพ้อเกินจริง เป็นเรื่องเป็นไปไม่ได้ ดังที่มีผู้เข้าใจยังไม่ถูกไม่ตรงกันอยู่มากหลายเป็นอันขาด